

Název osvědčené praxe:

Posílení analytických dovedností s cílem zajistit ochranu finančních zájmů EU

Země: Lotyšsko

Kategorie osvědčené praxe:

- Systémy a nástroje

Kontakt:

- Speciální vyšetřovací služba (STT)
- <https://www.stt.lt/en>
- [Webové stránky](#)
- documents@stt.lt

Úspěšně zvládnuté riziko(a) podvodu

- Korupce
- Úplatkářství
- Sřet zájmů
- Zamezení manipulaci s postupy při veřejných zakázkách
- Tajná úmluva

Kontext a cíl(e)

Speciální vyšetřovací služba (STT) byla založena v roce 1997 a slouží jako hlavní litevský orgán pro boj s korupcí. V roce 2000 se stala nezávislou institucí pro vymáhání právních předpisů. Odpovědná je přímo prezidentovi a parlamentu Litevské republiky. Jako orgán činný v trestním řízení provádí informování a kriminální vyšetřování tím, že odhaluje a vyšetřuje trestné činy v oblasti korupce. Kromě toho vytváří a provádí preventivní protikorupční opatření. Angažuje se také v oblasti protikorupčního vzdělávání a zvyšování povědomí.

STT předkládá své výroční zprávy parlamentu. Během roku pravidelně podává hlášení parlamentu, konkrétním zúčastněným stranám nebo široké veřejnosti týkající se zjištěných korupčních případů nebo rizik. Tyto zprávy a hlášení tvoří základ pro zlepšování zákonů a předpisů a také podporují vyšetřování trestné činnosti.

V roce 2018 byla v rámci STT zavedena nová funkce: analytické protikorupční zpravodajské oddělení. Sestává z divize strategické analýzy, divize taktické analýzy a divize operativní analýzy. Zatímco analytické činnosti STT se dříve zaměřovaly na poskytování operativní podpory kriminálnímu zpravodajství a vyšetřování, nová funkce má preventivnější přístup. S vědomím, že vyšetřování je časově náročné a často nákladné, je cílem této funkce zjistit rizika korupce dříve, než dojde k trestným činům a následným škodám.

K tomuto účelu STT zakoupila a přizpůsobila několik IT systémů a vyškolila své zaměstnance v jejich používání a programování.

Celkovým cílem je posílení řízení rizik korupce na základě údajů vytvořením analytického modelu pro objemná data, který bude poskytovat účinnější a včasnější identifikaci a analýzu rizik korupce, aby se zabránilo projevům trestných činů souvisejících s korupcí. To umožní efektivnější a kvalitnější analýzu obrovského množství dat, která má STT k dispozici, a také různé typy analýz, včetně vizualizace různých dat v různých formátech, které dosud nebyly možné.

Popis použité praxe

STT požádala o finanční prostředky v rámci programu HERCULE III Evropského úřadu pro boj proti podvodům (OLAF) s cílem zlepšit svůj analytický informační systém a analytické dovednosti zaměstnanců detekovat rizika korupce a její projevy. Výsledkem je, že systém pomáhá chránit finanční zájmy členských států a Evropské unie před korupcí. V prosinci 2018 byly STT poskytnuty finanční prostředky ve výši 450 000 EUR.

Systém byl vytvořen během následujících 12 měsíců. Jeho vývoj odstartovaly tři diskuse u kulatého stolu s:

- odborníky z institucí odpovědných za řízení, správu a provádění strukturálních programů EU,
- orgány činnými v trestním řízení, národním kontrolním úřadem, úřadem pro veřejné zakázky, státní daňovou kontrolou, radou pro hospodářskou soutěž, hlavní oficiální etickou komisí a
- akademickou obcí a neziskovými organizacemi.

Diskuzí se zúčastnilo celkem 46 zástupců z 24 různých institucí, kteří byli později pozváni na závěrečný mezinárodní seminář k projektu.

Diskuze byly zaměřeny na pochopení toho, která korupční rizika lze identifikovat v rané fázi na základě zkušeností účastníků a zaměstnanců STT a jaké systémy nebo postupy již různé instituce používají. Prostřednictvím těchto diskusí mohla STT definovat technické nastavení systému a poučit se ze znalostí a chyb ostatních. Výměna také umožnila ostatním institucím poskytnout STT informace o tom, jaký druh analýzy by považovaly za užitečný a jak by jim STT mohla v budoucnu pomoci.

Kromě toho provedla STT rozsáhlou analýzu trhu, aby identifikovala stávající softwarové programy, které by mohly uspokojit její potřeby, aniž by bylo nutné vyvíjet nový program. Ve výsledku byly zakoupeny různé analytické a vizualizační softwary, např. software pro vizuální asociativní analýzu (IBM Cognos Analytics), geografický informační systém (ArcGIS), software pro analýzu textu (MaxQDA) a software pro správu a automatizaci analytických procesů (IBM Business Automation Workflow). Aby STT zůstala nezávislá na poskytovatelích a zabránilo se nákladům na údržbu nebo změny softwaru, nechala vyškolit vlastní technické zaměstnance v používání a přeprogramování získaných softwarových programů.

Celý projekt řídily 2 skupiny, „výkonná skupina pro řízení projektu“ a „pracovní skupina projektu“, přičemž první byla odpovědná za koordinaci a druhá za implementaci. Celkem bylo zapojeno cca 15 osob, z toho 5 pracovalo v hlavním týmu (2 lidi z analytického protikorupčního zpravodajského oddělení, 2 z IT oddělení a 1 z plánovací divize).

Vyvinutý systém funguje tak, že nejdříve shromáždí údaje z více než 60 různých státních a neveřejných databází (rejstříků a informačních systémů), včetně například informací o veřejných zakázkách a tendrech na veřejné zakázky, katastrech nemovitostí nebo z počítačově řízené správy informací o strukturální podpoře EU a supervizního systému, kde jsou uloženy všechny finanční údaje a administrativní údaje týkající se projektů financovaných z EU, atd. Data pak mohou pracovníci STT analyzovat pomocí různých softwarových programů, které umožňují vizuální analýzy, geografické nebo textové analýzy, a umožňují rychleji a efektivněji detekovat korupční rizika, včetně možných schémat.

Údaje nejsou pravidelně monitorovány z hlediska výstražných signálů. Místo toho je každému zaměstnanci STT přidělena specifická oblast kompetence, kterou zkoumá, např. zdravotnictví,

veřejné zakázky, územní plánování a výstavba, sektor dopravy a komunikace, obce, atd. Divize strategické analýzy STT se zaměřuje na národní systémová rizika, divize taktické analýzy hledá rizika v institucích, zatímco divize operativní analýzy se zaměřuje na rizika plynoucí ze strany jednotlivců.

Zaměstnanci provádějí analýzy poskytnutých údajů za účelem identifikace vztahů, které představují rizika korupce, testování hypotéz nebo kontroly podvodných aktivit dříve zjištěných v jiných národních případech, v jiných zemích nebo které jsou identifikovány pomocí integrace z vícero datových zdrojů. Pokud si všimnou určitého modus operandi, provedou další analýzu, zda jde o jednorázovou odchylku nebo systematický jev, který se objevuje i v jiných případech.

Například STT dokázala vytvořit panel s agregovanými údaji o počtu fondů zapojených do projektů spravovaných různými veřejnými institucemi. To umožnilo vidět, že v některých institucích šla většina projektů pouze k několika společnostem. STT informovala o zjištěných rizicích odpovědné osoby, které byly oprávněny rozhodovat o snižování a prevenci korupce v konkrétní instituci, sektoru nebo na celostátní úrovni, a také prováděla kontroly jednotlivých projektů.

Za účelem podpory analytických protikorupčních zpravodajských informací je STT rovněž oprávněna požadovat od bank finanční informace o konkrétních právnických osobách v případě podezření na protiprávní jednání. Tyto informace lze požadovat i bez probíhajícího oficiálního vyšetřování. Finanční informace týkající se fyzických osob však lze získat až po zahájení vyšetřování.

Kromě tohoto přístupu k preventivní analýze dat mohou být analytici kontaktováni i jinými odděleními STT se žádostí o pomoc při probíhajících vyšetřováních nebo při dalších analýzách konkrétních záležitostí. Konkrétně bylo třeba v rámci probíhajícího vyšetřování STT analytické protikorupční zpravodajské oddělení požádáno o kontrolu nemocnice, kde bylo podezření na neprůhledný proces zadávání veřejných zakázek. Zjistilo se, že veřejné zakázky získaly mimo jiné právnické osoby jednající jako sponzoři nemocnice. Analytici poté zkontrolovali podobná rizika ve zdravotnictví a zaměřili se na vztahy mezi sponzorstvím a přidělováním veřejných zakázek a identifikovali další případy. Informace byly zveřejněny ve zprávě a předloženy parlamentu, ministerstvu zdravotnictví a veřejnosti. V reakci na to byly provedeny legislativní změny ke zvýšení transparentnosti v oblasti přidělování veřejných zakázek a byl vytvořen rámec pro poskytování a přijímání charitativních a sponzorských darů, jakož i pro účetnictví a jeho kontrolu za účelem posílení proaktivity veřejného sektoru při řízení střetu zájmů.

STT vydává zprávy o rizicích identifikovaných v systému, spojených s institucemi, procesy, událostmi a osobami, a informuje tak subjekty s rozhodovací pravomocí o protikorupčních zásadách/zákonech. Poskytuje také informace svým interním útvarům kriminálního zpravodajství a vyšetřování (na podporu vyšetřování) a útvarům prevence a protikorupčního vzdělávání (pro přízpůsobení opatření).

Jedinečné prvky

- **Nezávislý protikorupční orgán, který kromě vymáhání právních předpisů rovněž realizuje preventivní protikorupční opatření a protikorupční vzdělávání a který využívá modely analýzy objemných dat pro tvorbu protikorupční politiky založené na důkazech**
- **Přístup k obrovskému množství dat určených k analýze a ke kontrole, zda se dané riziko opakovalo v jiných částech země nebo odvětví**
- **Přístup k preventivní analýze dat pro včasné odhalení rizik korupce**
- **Úzká spolupráce s tvůrci právních předpisů s cílem zlepšit právní rámec**

Výsledky a výstupy

Hmatatelné výsledky zahrnují:

- **Lepší práce STT umožňující efektivnější a účinnější analýzy**
- **Větší počet zpráv a hlášení pro veřejnost a parlament ve srovnání s obdobím před rokem 2018**
- **Poskytování informací osobám s rozhodovací pravomocí včasnějším, konkrétnějším a srozumitelnějším způsobem, tj. pomocí vizualizačního softwaru**
- **Identifikace mezer v zákonech, např. v předpisech, které upřednostňují neprůhledné postupy přidělování veřejných zakázek, a poznatky o tom, jak změnit regulační a institucionální rámec**
- **Schopnost rychleji reagovat na žádosti o pomoc**
- **Zjišťování možných střetů zájmů, úplatků a případů tajné dohody**
- **Poskytování údajů pro protikorupční opatření založená na důkazech (na STT a národní úrovni)**

Očekávané dlouhodobé výsledky:

- **Snižování rizik a hrozeb korupce týkající se finančních zájmů EU**
- **Snižování četnosti skutečných případů korupce**
- **Omezení škod na vnitrostátních a evropských finančních zájmech**
- **Posílení kultury povědomí a bezúhonnosti ve veřejném a soukromém sektoru**

Klíčové faktory úspěchu

- **Interdisciplinární tým sestávající z lidí z analytického protikorupčního zpravodajského oddělení a IT oddělení STT**
- **Spolupráce a výměna názorů s dalšími institucemi s cílem porozumět tomu, jaké systémy používají a s jakými riziky korupce se setkávají**
- **Neustálá spolupráce s odborníky, akademickou obcí a neziskovými organizacemi ohledně rizik korupce, potřeb vyšetřování a zlepšení v poskytovaných analýzách a zprávách**
- **Politická vůle bojovat proti korupci, vyjádřená například v rozsáhlém přístupu k databázím a finančním informacím, které má STT**

Zjištěné problémy/výzvy a poučení

- Klíč k provedení důkladné analýzy trhu o tom, jaké systémy již existují a mohou být použity
- Není třeba vyvíjet interní řešení, protože již existuje řada výkonných softwarových programů
- Je důležité zajistit, aby mohl být software úspěšně integrován do stávající IT platformy
- Je důležité vyškolit zaměstnance nejen v používání softwarových programů, ale také v jejich adaptaci
- Ochrana údajů musí být brána v úvahu ve všech částech projektu

Potenciál přenositelnosti

Úspěch analytického systému STT je na jedné straně založen na existenci STT jako instituce. Takový nezávislý protikorupční orgán, který vyšetřuje a vydává zprávy o korupci založené na datech, ve většině zemí EU v současnosti neexistuje.

Na druhé straně může systém fungovat pouze proto, že STT má přístup k mnoha státním rejstříkům a může získat přístup k určitým finančním informacím i bez probíhajícího vyšetřování. Ve většině ostatních zemí EU to není možné.

Koncept informačního systému STT je nicméně stále přenositelný, pokud by byl integrován do institucionálního a právního uspořádání jiného členského státu. Jiné země by také mohly použít různé dostupné zdroje dat k detekci podezřelých vztahů, opakujících se vzorců nebo anomálií a vyšetření korupčních rizik dříve, než dojde ke korupčním trestným činům. V tom by se mohly inspirovat na příkladu STT.